

2018-02-26
Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Uppdrag om försöksverksamhet med praktikinära forskning
Regeringen gav den 9 mars 2017 Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet ett uppdrag att *planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet, högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktikinära forskning (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH). Uppdraget sträcker sig fram t o m 2021.*

Som ansvariga universitet värdesätter vi förtroendet som regeringen visar oss genom detta uppdrag. De frågor uppdraget berör är av stor vikt ur ett nationellt perspektiv med samverkan kring forskning och skolutveckling. Det är ett prioriterat område för oss. Därför har rektorerna vid de fyra uppdragsuniversiteterna tillsammans bildat en projektägargrupp som träffas årligen för att diskutera och stämma av denna försöksverksamhet. Målet är att efter periodens slut permanenta en struktur som tillåter ett nära samarbete mellan akademien och skolvärlden. Den första delredovisningen sänds in direkt från respektive lärosäte.

Eva Åkesson
Rektor
Uppsala universitet

Hans Adolfsson
Rektor
Umeå universitet

Eva Wiberg
Rektor
Göteborgs universitet

Johan Sterte
Rektor
Karlstads universitet

UMEÅ UNIVERSITET

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Försöksverksamhet praktiktäna forskning, Umeå universitet - Delredovisning avseende perioden 2017-03-09—2018-02-28

Umeå universitet (UmU) har tillsammans med Göteborgs universitet (GU), Karlstads universitet (KaU) och Uppsala universitet (UU) fått i uppdrag av regeringen att under åren 2017-2021, planera och genomföra försöksverksamheten med praktiktäna forskning (U2015/03573/UH; U2017/01129UH). Syftet med försöksverksamheten, som kommit att kallas Utbildning, Forskning och Lärande, (ULF) försöksverksamhet, är att utveckla och pröva olika *modeller för samverkan* mellan förskolans och skolans huvudmän och lärosäten kring praktiktäna forskning och skolutveckling. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningarna och i skolväsendet.

Enligt regeringens direktiv ska varje lärosäte rapportera en delrapport till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2018 och därefter årligen senast samma datum till och med 2021. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2022. Umeå universitet lämnar härmed sin första redovisning av det arbete som bedrivits för att realisera intentionerna i regeringens uppdrag under tidsperioden mars 2017 till februari 2018.

2018-02-27

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Hans Adolfsson', written over a horizontal line.

Hans Adolfsson
rektor

UMEÅ UNIVERSITET

Nationell samverkan

Umeå universitet har tillsammans med Göteborgs universitet (GU), Karlstads universitet (KaU) och Uppsala universitet (UU) bildat en nationell samordningsgrupp bestående av projektledare samt dekan/motsvarande vid dessa fyra universitets lärarutbildningar, vars syfte är att hålla samman och koordinera försöksverksamheten samt dela erfarenheter kring uppdraget. Därutöver har rektorerna vid de fyra lärosätena bildat en ägargrupp för försöksverksamheten och undertecknat en gemensam avsiktsförklaring (bilaga 1). Avsiktsförklaringen innehåller de fyra lärosätenas gemensamma ambitioner, ställningstaganden kring samverkan samt definition av praktiktäna forskning. De ansvariga lärosätena har var för sig formulerat lokala planer baserade på gemensamma ställningstaganden rörande innehåll och former för försöksverksamheten. I detta sammanhang har Umeå universitet aktivt deltagit i arbetet med att tolka och hitta strategier för att hantera uppdraget.

Samordningsgruppen har med stöd av uppdraget och avsiktsförklaringen under året etablerat sig som en nationell nod och drivande kraft på nationell nivå för att skapa en samverkande infrastruktur mellan lärosäten och mellan lärosäten och huvudman som bedöms som nödvändig för att skapa reella förutsättningar för samverkan kring praktiktäna forskning.

Samordningsgruppen har tagit initiativ för att etablera forum för dialog och tankeutbyte med samverkande parter på nationell nivå, t.ex. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Friskolornas riksförbund, Skolforskningsinstitutet samt lärarfackliga organisationer som Lärarnas riksförbund (LR) och Lärarförbundet (LF). Bland annat har SKL tagit på sig att utse deltagare i en nationell referensgrupp för huvudmän. Den nationella samordningsgruppen har också haft regelbundna träffar med regeringens särskilda utredare för utredningen *Ökad samverkan kring praktiktäna forskning för stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet* (dir 2017:27). Samordningsgruppen har också informerat om försöksverksamheten vid Lärarutbildningskonventet samt vid SUHF-konferens.

Enligt regeringsbeslutet ska de ansvariga lärosätena bjuda in övriga lärosäten att delta i försöksverksamheten. Den nationella samordningsgruppen har via sina respektive rektorer skickat ut en intresseanmälan (se bilaga 2). Lärosätena har utifrån sina önskemål knutits till ett av lärosätena i samordningsgruppen. Den nationella infrastrukturen består därmed av samtliga lärosäten med lärarutbildning organiserade i fyra noder, som koordineras av de fyra, GU, KaU, UmU och UU. Inom de fyra noderna pågår arbetet med att formulera olika modeller för samverkan för praktiktäna forskning. Diskussioner och erfarenhetsutbyte sker löpande om huvuddragen i olika avtal och överenskommelser.

I regeringsbeslutet anges att "Universiteten ansvarar också för att försöksverksamheten dokumenteras och utvärderas samt för att sprida dokumentation och resultat av utvärderingar så att resultaten kan överföras och användas av andra universitet, högskolor och skolhuvudmän som vill samverka kring praktiktäna forskning". Den nationella samordningsgruppen leder den operativa delen av denna dokumentation och utvärdering på nationell nivå, medan respektive ansvarigt universitet hanterar detta på lokal nivå tillsammans med sina samverkanspartners. De fyra ansvariga universiteten genomför även en upphandling för en gemensam extern utvärdering av hela försöksverksamheten..

Lokalt planerings- och förankringsarbete

Vid Umeå universitet har uppdraget mottagits av rektor och delegerats till Lärarhögskolan vid Umeå universitet, som utsett samordnare och planeringsgrupp för försöksverksamheten. Lärarhögskolans styrelse har beslutat att verksamheten ska hanteras inom de befintliga beslutsorgan som gäller för andra lärarutbildningsfrågor, detta för att säkra att frågan om praktiktäna forskning inte betraktas som ett sidospår, utan som en verksamhet bland andra som ska hanteras i de redan etablerade strukturer som finns inom lärosätet.

UMEÅ UNIVERSITET

Umeå universitet har med utgångspunkt i den nationella samordningsgruppens gemensamma ställningstaganden formulerat en lokal plan för försöksverksamheten (se bilaga 3). I planen definieras bland annat övergripande ställningstagande med försöksverksamheten, planerade aktiviteter för forskning och utveckling och behov av strukturer för samverkan mellan lärarutbildning och skolans huvudmän. Planen har förankrats dels externt via skolhuvudmän i regionen, dels internt via Lärarhögskolans forskningskommitté och andra formella beslutsinstanser vid Umeå universitet.

Försöksverksamheten har tydliggjort behov av att skapa mer långsiktiga samverkande struktur mellan Umeå universitet och skolans huvudmän. Sedan det regionala utvecklingscentrat vid Lärarhögskolan, Umeå universitet (RUC) upphörde har parterna löst samverkansfrågor i tillfälligt sammansatta arbetsgrupper. Samtidigt har statliga satsningar på försöksverksamhet med övningskolor och praktiktäna forskning skapat ett ökat behov av att hitta mer hållbara och långsiktiga strukturer för samverkan.

Den 27 januari 2018 bildade parterna tillsammans ett regionalt samverkansråd och antog då en programförklaring (bilaga 4) för rådets arbete. Syftet är att genom rådet stärka dialogen och parternas förutsättningar att samverkande bidra till förskolans, skolans och lärarutbildningens utveckling i regionen samt att främja samverkan och utbyte i partsgemensamma frågor. Rådets arbete ska styras av en ömsesidig vilja att bidra till uppfyllandet av detta syfte.

Arbetet i rådet ska utgå från en symmetrisk och komplementär ansats, som innebär att samverkan ska ledas av principer om likvärdighet och att parternas olika behov, frågor, kompetenser och engagemang ska beaktas lika. Arbetet i rådet ska präglas av ömsesidig respekt, förtroende och tillit. Genom samverkansrådet har frågan om försöksverksamheten fått en arena som ger bägge parter möjlighet till delaktighet och inflytande. Vid rådets första sammanträde initierades en kartläggning av huvudmännens behov av samverkande strukturer och praktiktäna forskning (bilaga 5). Det gick också ut en inbjudan till informations- och dialogmöte som riktar sig till lärare och skolledare i Västerbotten och Örnsköldsvik.

Fem övriga lärosäten har anmält intresse för att samverka med Umeå universitet: Högskolan Dalarna, Luleå Tekniska universitet, Mittuniversitetet, Mälardalens Högskola och Örebro Universitet. Ett första möte hölls den 18 december 2017. Lärosätena arbetar med att formulera sina lokala planer för försöksverksamheten inför nästa gemensamma träff i Umeå. På begäran av lärosätena har Umeå universitet utformat en mall (bilaga 6) som stöd i arbetet med planerna.

Ekonomi

Umeå universitet tilldelades 3,75 Mkr för uppdragets genomförande 2017. Av dessa medel har 294 tkr använts för att finansiera en samordnare på 50 procent samt till vissa resor och omkostnader. Övriga kostnader för personal, administration och resor har bekostats av Umeå universitet och samverkande parter själva. Prioriterat under 2017 har varit tolkning och konkretisering av uppdraget, dialoger med samverkansparter och andra aktörer, uppbyggnad av samverkansstrukturer samt övrig planering, förankring och initiering av uppdraget. Huvuddelen av anslaget 2017-2021 planeras att gå till de konkreta aktiviteter kring praktiktäna forskning, verksamhetsutveckling och samverkansmodeller som försöksverksamheten ska initiera och utveckla.

Bilaga 1. Avsiktsförklaring

Bilaga 2. Intresseanmälan övriga lärosäten

Bilaga 3. Plan för ULF försöksverksamhet, Umeå universitet

Bilaga 4. Programförklaring Regionala Samverkansrådet

Bilaga 5. Underlag för huvudmans behovsinventering

Bilaga 6. Mall beskrivning Utbildning Forskning Lärande

Avsiktsförklaring

för uppdrag om försöksverksamhet med praktiktäna forskning

Regeringen har genom beslut den 9 mars 2017 (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH) uppdragit åt Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktiktäna forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskolläro-utbildningarna och i skolväsendet.

Enligt regeringens beslut ska de ansvariga universiteterna samordna försöksverksamheten mellan sig och ansvara för att den dokumenteras och utvärderas och att erfarenheterna och resultaten av utvärderingen sprids i syfte att göra det möjligt för andra universitet, högskolor och skolhuvudmän att använda sig av samverkansmodellerna. Uppdraget avser perioden 2017-2021 och det ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

Som ansvariga universitet värdesätter vi förtroendet som regeringen visar oss genom detta uppdrag. Uppdraget innebär ett åtagande som sträcker sig bortom våra enskilda universitet och de skolhuvudmän och andra universitet och högskolor som kommer att samverka med våra universitet inom försöksverksamheten. Uppdraget är av nationellt intresse och av avgörande betydelse för svensk skolutveckling.

Som ansvariga universitet kommer vi att samordna försöksverksamheten med utgångspunkt i föreliggande avsiktsförklaring. Avsiktsförklaringen avser att ligga till grund för det operativa genomförandet av försöksverksamheten vid våra enskilda lärosäten, och för de dialoger om samverkan vi ska föra med olika aktörer inom uppdragets ram.

Avsiktsförklaringen har förankrats hos och stöds av skolhuvudmännen genom Sveriges kommuner och landsting och Friskolornas riksförbund.

Eva Åkesson
Rektor, Uppsala universitet

Pam Fredman
Rektor, Göteborgs universitet

Hans Adolfsson
Rektor, Umeå universitet

Åsa Bergenheim
Rektor, Karlstads universitet

Övergripande målsättningar och utgångspunkter

Våra målsättningar är långsiktiga. Om tjugo år är praktiktäna forskning grunden för de professionellas yrkesutövning inom skolväsendet och för lärar- och förskollärarytbildningen. Om tjugo år bedriver forskare vid lärosäten och lärare och förskollärare i skolväsendet praktiktäna forskning i samverkan – i hela landet. Om tjugo år har vi etablerat nya förhållningssätt till samverkan kring praktiktäna forskning.

Det förutsätter nationellt likvärdiga och hållbara strukturer som möjliggör ett nära samarbete som vilar på insikten om det ömsesidiga beroendet mellan verksamheten inom akademien och inom skolväsendet. Inom hälso- och sjukvården har *Avtal om läkarutbildning och forskning* (ALF-avtalet) möjliggjort en sådan utveckling. ALF-avtalet är därför en självklar utgångspunkt för uppdraget om försöksverksamhet med praktiktäna forskning.

Praktiktäna forskning

Praktiktäna forskning avser inom försöksverksamheten sådan utbildningsvetenskaplig forskning som förutsätter huvudmännens strukturer och resurser, och har som mål att lösa problem, och utnyttja potentialer, inom undervisningen/utbildningen eller att identifiera faktorer som leder till förbättrade elevresultat inom läroplanernas samtliga områden.

Utbildningsvetenskaplig forskning är till sin karaktär bred och tvärvetenskaplig, och innefattar många discipliner med forskare från olika ämnesområden, i enlighet med den beskrivning som tillhandahålls av Utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet.¹

Den praktiktäna forskningen inom försöksverksamheten ska hålla hög vetenskaplig kvalitet, vara tydligt kopplad till verksamhetsutveckling, och dokumenteras genom publikationer.

Modeller för samverkan

En central utgångspunkt är att flera olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och skolhuvudmän kring praktiktäna forskning ska utvecklas och prövas lokalt inom försöksverksamhetens ram, utifrån tre övergripande kategorier som sinsemellan med fördel kan samordnas:

- särskilda anställningar och uppdrag
- aktiviteter för att bedriva och stärka praktiktäna forskning utifrån skolans behov
- skapandet av långsiktiga strukturer för att möjliggöra för lärare, lärarstudenter och forskare att kunna samverka i praktiktäna forskning och verksamhetsutveckling

¹ Se: <http://bit.ly/2pZfyZr>

Organisation för genomförande

Samordningsgrupp

För övergripande samordning av försöksverksamheten och för löpande dialog med aktörer på nationell nivå bildas en samordningsgrupp bestående av företrädare för ansvariga universitet. Företrädarna har ledningsansvar för lärarutbildning vid respektive universitet.

Samordningsgruppen rapporterar, genom varje universitets företrädare, till universitetsledningarna vid de ansvariga universiteten.

Lokala avtal eller överenskommelser

Samverkan mellan deltagande lärosäten och berörda skolhuvudmän ska inom försöksverksamhetens regleras genom lokala avtal eller överenskommelser.

I dessa ska bland annat följande förhållanden regleras:

- medverkande parter åtaganden i försöksverksamheten
- sammansättningen av ett gemensamt ledningsorgan för samverkan mellan lärosäten och skolhuvudmän samt dess organisation och arbetsformer
- hur gemensam prioritering och fördelning av medlen inom försöksverksamheten ska göras mot bakgrund av gemensamma målsättningar och visioner

Dokumentation, redovisning och slutrapport

Varje ansvarigt universitet ansvarar för att dokumentera och utvärdera de samverkansmodeller som utvecklas och prövas lokalt och för att sprida erfarenheter från utvärderingarna, samt för årlig delredovisning av uppdraget till regeringen.

Erfarenheterna från de lokala utvärderingarna ska diskuteras inom samordningsgruppen som årligen gör en samlad bedömning av hur försöksverksamheten fortlöper och delger berörda parter detta.

Slutrapporten som ska tillsändas regeringen senast 1 mars 2022 tas fram i samarbete mellan ansvariga universitet vilka solidariskt bidrar med resurser i form av exempelvis arbetstid och utvärderingskompetens.

Intresseanmälan

för medverkan i försöksverksamhet med praktiktäna forskning

Regeringen har genom beslut 9 mars 2017 (U2015/03573/UH, U2017/01129/UH) uppdragit åt Göteborgs universitet, Karlstads universitet, Umeå universitet och Uppsala universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktiktäna forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningarna och i skolväsendet. Uppdraget avser perioden 2017-2021 och det ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.

De fyra ansvariga universiteterna ska bjuda in andra universitet och högskolor som är intresserade av och vill delta i försöksverksamheten. Varje universitet och högskola ska knytas till ett av de fyra ansvariga universiteterna. Det är önskvärt att uppnå en geografisk spridning bland de deltagande universiteterna och högskolorna och att universitet och högskolor med skilda utbildningsutbud och erfarenheter av regional samverkan involveras i försöksverksamheten.

Med det här brevet vill vi som ansvariga universitet bjuda in universitet och högskolor att anmäla sitt intresse för medverkan i försöksverksamheten.

Utgångspunkter och förutsättningar

Intresserade universitet och högskolor med examenstillstånd för lärarutbildning bjuds in att medverka till att delta i och bidra till arbetet med den lokala utformningen av försöksverksamheten.

Förutsättningar för medverkan är

att lärosätet ställer sig bakom den övergripande avsiktsförklaring som vägleder arbetet med försöksverksamheten (se bilaga)

att lärosätet delar synen på centrala utgångspunkter och övergripande målsättningar och har de förutsättningar som krävs för att utveckla och pröva modeller för samverkan kring praktiktäna forskning inom de utpekade områdena

att lärosätet är berett att ingå lokala avtal eller överenskommelser med skolhuvudmän som man samverkar med i lärarutbildningen gällande verksamhetsförlagd utbildning

att lärosätet är berett att ingå med medfinansiering i försöksverksamheten.

Tillvägagångssätt

I intresseanmälan ska lärosätet

- kortfattat beskriva sina förutsättningar att medverka i försöksverksamheten
- ange vilket av de fyra ansvariga universitetet man önskar samverka med

Det finns möjlighet att diskutera och ställa frågor i samband med SUHF:s konferens om lärarutbildningen den 19 oktober 2017.

Det går också bra att ta kontakt med respektive lärosäte genom

- Göteborgs universitet, Maria Jarl: maria.jarl@gu.se
- Karlstads universitet, Nina Thelander: nina.thelander@kau.se
- Umeå universitet, Johan Lithner: johan.lithner@umu.se
- Uppsala universitet, Elisabet Nihlfors: elisabet.nihlfors@edu.uu.se

Intresseanmälan skickas senast den 3 november 2017 till rektor (och registrator) vid det universitet lärosätet önskar samverka med.

Den nationella samordningsgruppen behandlar de inkomna intresseanmälningarna under november. Därefter bjuder de ansvariga universitetet in berörda lärosäten till ett lokalt symposium som startpunkt för samarbetet.

Eva Åkesson

Rektor, Uppsala universitet

Eva Wiberg

Rektor, Göteborgs universitet

Hans Adolfsson

Rektor, Umeå universitet

Johan Sterte

Rektor, Karlstads universitet

Plan: Utbildning Lärande Forskning

Denna plan är ett arbetsdokument för Umeå universitets (UmU) och Lärarhögskolans del av den pågående nationella försöksverksamheten med samverkansmodeller för praktiktäna forskning 2017–2021. Texten, som är under utveckling och delvis preliminär/ofullständig, utgår från bland annat regeringens beslut (se nedan) och intresseanmälningar från de fyra universitet som har fått regeringens uppdrag: Göteborgs universitet (GU), Karlstad universitet (KaU), Uppsala universitet (UU) och UmU.

Regeringens beslut har titeln ”Uppdrag och försöksverksamhet med praktiktäna forskning”. Samordningsgruppens (företrädare för GU, KaU, UmU och UU) arbetsnamn på försöksverksamheten är ULF (Utbildning Lärande Forskning) som infördes i ovan nämnda intresseanmälningar, vilket anspelar på ambitionen att göra jämförelser med och dra lärdomar från ALF-avtal inom hälso- och sjukvården.

Varje avsnitt nedan inleds med urval från diverse texter. Dessa finns med som bakgrundsinformation men det är inte säkert att innehåll och formuleringar kommer att följas från andra texter än regeringens beslut.

Det huvudsakliga syftet med ULF-planen i detta initieringsskede är som underlag för nödvändiga ställningstaganden i formella och ideologiska frågor, och planen kan därför ses som vägledande och styrande principer för försöksverksamheten.

Exempel på grundläggande ställningstaganden som utvecklas nedan är att:

- Försöksverksamheten handlar inte om att fördela medel till forskning, utan om att utveckla, pröva och utvärdera samverkande strukturer som främjar praktiktäna forskning.
- Verksamheten genomförs i likvärdig symmetrisk och komplementär samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten.
- Den praktiktäna forskningen sker i samverkan med verksamhetsutveckling.
- Den praktiktäna forskningen är utbildningsvetenskaplig och uppfyller sedvanliga kvalitetskriterier för vetenskaplig forskning.
- Lärarutbildningen involveras i försöksverksamheten.
- Engagemang och medfinansiering förväntas av deltagande parter.

1 Syfte och mål

1.1 Bakgrund, urval från diverse texter

1.1.1 Regeringens beslut (U2015/03573/UH;U2017/01129UH)

”Regeringen uppdrar åt Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet och Karlstads universitet att planera och genomföra en försöksverksamhet i syfte att utveckla och pröva olika modeller för långsiktig samverkan mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet kring praktiktäna forskning. Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskolläraryrket och i skolväsendet.”

UMEÅ UNIVERSITET

”Genom praktisknära forskning kan sådan kunskap genereras som har direkt nytta och användbarhet i verksamheten och som bland annat kan bidra till att stärka utbildningens vetenskapliga grund. Forskningsfrågor formuleras utifrån professionens behov av kunskap om lärande och undervisning i ett visst ämne eller ämnesområde. Syftet med praktisknära forskning är ytterst att utveckla och förbättra undervisningen i skolväsendet för att öka elever och förskolans måluppfyllelse. Den praktisknära forskningen ska, precis som all annan forskning, hålla en hög vetenskaplig kvalitet i såväl nationell som internationell jämförelse.”

”Ett övergripande mål i 2016 års forskningsproposition är att möta samhällsutmaningar genom ökad samverkan mellan högskolan och det omgivande samhället. Det är angeläget att universitet, som bedriver forskning med relevans för skolväsendets verksamhet, och skolhuvudmän ges ökade möjligheter att tillsammans bedriva forskning. Genom en närmare koppling mellan lärarutbildningen och förskolläraryrket och skolans och förskolans verksamhet kan relevanta forskningsfrågor formuleras och forskningsresultaten få större spridning. Att som lärare eller förskollärare få arbeta med forskning i sin anställning kan även bidra till att göra lärar- och förskolläraryrket mer attraktivt.”

Kommentar till regeringens beslut: Regeringens uppdrag anger genom två begrepp, *praktisknära forskning* och *samverkan*, som på en övergripande nivå avgränsar försöksverksamheten. För att veta vad som ska planeras för, vilka parter som berörs och vilka aktiviteter som ska iscensättas behövs ytterligare avgränsningar. Praktisknära forskning och samverkan kan betyda många olika saker. Ett av målen med detta dokument är därför att utveckla och specificera centrala komponenter i försöksverksamheten. Ett annat problem med uppdragstexten är att den delvis bygger på en bristlogik, där ”vetenskaplig grund” betraktas som något som ska tillföras, för att åtgärda en ”svaghet” i såväl lärarutbildning som i skolans praktik. Sättet att tänka om skola och lärarutbildning kan bli problematiskt och skapa hinder när parterna ska närma sig varandra. En ambition blir därför att i planeringen av verksamheten undvika bristlogiken som huvudsaklig utgångspunkt.

1.1.2 Forskningspropositionen

I regeringens uppdrag om praktisknära forskning (Regeringsuppdrag U2017/001129/UH) hänvisas till forskningspropositionen *Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft* (Prop. 2016/17:50 avsnitt 8.3.1). Försöksverksamhet med samverkan kring praktisknära forskning i skolan, är en av regeringens särskilda satsningar och har som övergripande syfte ”att lägga grunden för ny, långsiktig och fördjupad gränsöverskridande samverkan och stärkt innovationsförmåga” (prop. 2016/17:50 s. 2). Den eftersträvar värdiga infrastruktur som krävs för praktisknära forskning och samverkan mellan utbildning, praktik och forskning försvåras, enligt forskningspropositionen, bland annat genom att möjligheterna att bedriva forskning är starkt begränsade för lärare vid lärarutbildning och i skolan.

1.1.3 Intresseanmälan

Lärosätenas intresseanmälan från 2015 innehåller ett tydligt fokus på ett motsvarande ALF-avtal för långsiktiga och hållbara samverkansstrukturer mellan skola och lärosäten (vilket saknas i regeringens beslut):

”För att kunna etablera en gemensam strategisk satsning som blir långsiktig menar vi att ett nationellt avtal rörande detta är önskvärt. En möjlig utgångspunkt för ett sådant avtal är ALF-avtalet inom hälso- och sjukvårdsområdet. Ett nationellt avtal som kombineras med ett lokalt avtal.”

1.2 En kompletterande specificering av syftet

Det finns behov av att vidareutveckla utbildningsvetenskaplig forskning mot att bli mer användbar som stöd för verksamhetsutveckling. Från ett forskningsperspektiv behövs samverkan för att tydliggöra de faktiska forskningsbehoven (dvs. vägleda forskningens inriktning) samt för att ge möjlighet till att i samverkan med lärare genomföra och utvärdera forskningsbaserade innovationer. Från skolans perspektiv kan forskningen, i samverkan med beprövad erfarenhet, stödja en välgrundad design och utvärdering av nya undervisningspraktiker som ett led i skolans kontinuerliga systematiska kvalitetsarbete. En satsning av denna typ ställer krav på långsiktigt engagemang över flera år från bägge parter, vilket ofta är nödvändigt för såväl hållbart utvecklingsarbete som högkvalitativ forskning och möjlighet att sprida utvecklings- och forskningsresultaten även utanför den egna skolan. Sammantaget leder detta till ökade behov och möjligheter som kan formuleras som att syftet med försöksverksamheten är att:

- stärka samverkan mellan skola och högskola i form av långsiktiga och funktionella strukturer för att initiera, genomföra och i övrigt främja praktisknära forskning och verksamhetsutveckling,
- låta skolans behov vara en del av vägledningen för forskningens specifika inriktningar och aktiviteter,
- utveckla tillämpningsinriktad utbildningsvetenskaplig forskning,
- relatera verksamhetsutveckling till såväl beprövad erfarenhet som forskning,
- stärka lärarutbildningen via studenternas medverkan i såväl skolans verksamhetsutveckling som i praktisknära forskning.

2 Specificering av ”praktisknära forskning”

2.1 Bakgrund, urval från diverse texter

2.1.1 Regeringens beslut

Beslutet anger inte forskningens inriktning utöver att det gäller ”praktisknära forskning”. Det verkar dock inte rimligt att avgränsa den innehållsliga aspekten enbart genom att använda termen ”praktisknära forskning”, dels då denna term torde tolkas väldigt olika och möjligen även (beroende på tolkning) kan inkludera forskning som försöksverksamheten inte bör innefatta. Därför behöver den praktisknära forskning som avses i denna försöksverksamhet specificeras.

2.1.2 Forskningspropositionen

Sammanfattningsvis lyfter forskningspropositionen (prop. 2016/17:50, avsnitt 8.3.1) fram tre viktiga dimensioner av praktisknära forskning som *styrmedel* för att förbättra/utveckla skola och lärarutbildning, som ett *objekt* som ska hanteras av lärare och forskare och integreras i skolans och universitets olika verksamheter samt som en gränsöverskridande *aktivitet* i gränsson mellan dessa bägge verksamheter.

De tre dimensionerna, styrmedel, objekt och aktivitet betonar olika delar av försöksverksamhetens syfte, nämligen en positiv syn på den praktisknära forskningens möjligheter för skolans utveckling och som betraktas som ett objekt som inte idag ingår i lärares och skolans vardagspraktik. För att detta förhållande ska förändras behövs aktiviteter som syftar till att skapa samverkande och hållbara strukturer mellan huvudman och lärosäten.

2.2 ULF-verksamhetens definition av praktiktäna forskning

I den avsiktsförklaring som undertecknats av rektorerna för GU, KaU, UmU och UU finns följande kortfattade definition av praktiktäna forskning:

”Praktiktäna forskning avser inom försöksverksamheten sådan utbildningsvetenskaplig forskning som förutsätter huvudmännens strukturer och resurser, och har som mål att lösa problem, och utnyttja potentialer, inom undervisningen/utbildningen eller att identifiera faktorer som leder till förbättrade elevresultat inom läroplanernas samtliga områden.

Utbildningsvetenskaplig forskning är till sin karaktär bred och tvärvetenskaplig, och innefattar många discipliner med forskare från olika ämnesområden, i enlighet med den beskrivning som tillhandahålls av Utbildningsvetenskapliga kommittén vid Vetenskapsrådet.

Den praktiktäna forskningen inom försöksverksamheten ska hålla hög vetenskaplig kvalitet, vara tydligt kopplad till verksamhetsutveckling, och dokumenteras genom publikationer.”

Den första meningen är inspirerad av motsvarande formulering i det nationella ALF-avtalet. Den andra meningen anger avgränsningen till utbildningsvetenskap, men med UVK:s breda definition (se vr.se) i åtanke. Den tredje meningen indikerar självklarheten att praktiktäna forskning är just forskning, inte t ex utvecklingsarbete, och drivs av samma ambitioner och kvalitetskrav som all annan forskning. Däremot ska den praktiktäna forskningen som avses i försöksverksamheten ha en tydlig koppling till skolans verksamhetsutveckling, vilket är en substantiell avgränsning då en stor del av utbildningsvetenskaplig forskning inte har sådan nära och explicit koppling.

2.3 OECD CERI:s definition av utveckling och forskning

Två centrala komponenter i försöksverksamheten är *(skolverksamhets)utveckling* och *(praktiktäna) forskning*, och definieras i enlighet med OECD Centre for Educational Research and Innovation som i rapporter använt följande definitioner av forskning och utveckling:

Development is defined as any form of knowledge creation designed to improve practice. Thus, the main purpose of development is to facilitate change in a particular context. A number of educational developments are School-based/teacher-lead activities and consist of *enquiry-based activities* that take place within schemes for the professional development of schools and teachers.

Research is defined as the process of knowledge creation that conforms to the agreed scholarly standards intended to warrant its validity and trustworthiness. *Basic research* is differentiated from *applied research*. The former is driven by curiosity and an inherent interest in a phenomenon or problem, while the latter is consciously designed to solve a problem in policy or practice. In both cases, the process of knowledge creation is carried out within the framework of a theory, which might be either validated or challenged by new research.

Samverkan mellan skolverksamhetsutveckling och tillämpad praktiktäna forskning är central i försöksverksamheten, men de två ses som aktiviteter av olika karaktär och som kräver olika kompetenser.

2.4 FoU i symmetrisk och komplementär samverkan

I denna text används termen *FoU* (Forskning och Utveckling) för att beteckna samverkan mellan tillämpad praktiktäna forskning och skolverksamhetsutveckling enligt definitionerna ovan.

UMEÅ UNIVERSITET

Försöksverksamhetens *medel* är *samverkan* mellan å ena sidan skolhuvudmän (genom lärare, skolledare, etc.) och lärosäten (genom lärarutbildare, forskare, etc.). Det är en symmetrisk och komplementär ansats i meningen att samverkan bygger likvärdigt på parternas behov, kompetenser och engagemang, som dessutom kompletterar varandra:

- Skolhuvudmännens konkreta behov av verksamhetsutveckling baserat på bland annat vetenskaplig grund. Lärosätenas behov av att bedriva lärarutbildning och forskning av hög kvalitet och relevans för utbildningssystemet.
- Lärares, skolledares och annan skolpersonals kompetens att identifiera, genomföra och utvärdera verksamhetsutveckling. Forskares utbildningsvetenskapliga forskningskompetens.
- Skolhuvudmännens och lärosätenas engagemang i FoU, bland annat i termer av ekonomiska och personella resurser samt långsiktiga överenskommelser.

Ovanstående punkter utvecklas nedan i olika delar av denna text.

ULF-verksamhetens definition av praktikinära forskning och den symmetriska/komplementära ansatsen mot verksamhetsutveckling anger explicit vad som är prioriterat, men även implicit vad som inte är prioriterat. I det senare ingår bland annat forskning som görs i skolan utan tydlig koppling till verksamhetsutvecklingsbehov vid den aktuella skolan, även om sådan forskning kan ha utbildningsvetenskapligt värde. Det räcker alltså inte att forskningen har utbildningspraktiken som forskningsfält, eftersom det nog kan sägas gälla för i stort sett all utbildningsvetenskaplig forskning. Av samma skäl räcker det inte heller enbart med att forskningen ska ha relevans för skolan, eller på sikt ha potential att kunna användas för utveckling av skolan.

3 Samverkande strukturer och aktiviteter

ULF-verksamheten ska i första hand utveckla och studera *samverkande strukturer*, dvs miljöer som kan främja FoU och som byggs i samverkan mellan de ingående parterna (skolhuvudmän och lärosäten). Strukturernas funktion, effektivitet och långsiktiga hållbarhet studeras genom deras initierande och genomförande av konkreta *aktiviteter*. Detta avsnitt beskriver begreppen struktur och aktivitet, samt deras relation. Vad som mer specifikt krävs för att inom försöksverksamheten räknas som hållbar struktur för FoU samt förslag på organisation beskrivs i andra avsnitt nedan. Syftet med försöksverksamheten kan i vissa fall röra sig om att skapa något helt nytt och i andra fall där man redan kommit en bit på väg att vidareutveckla befintliga strukturer och aktiviteter. Men i bägge fallen gäller att parterna tydligt kunnat visa hur man kommit överens om att tänka nytt tillsammans.

3.1 Bakgrund, urval från diverse texter

3.1.1 Regeringens beslut

Beslutet anger inte format, utöver en viss exemplifiering:

”Försöksverksamheten ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att olika typer av modeller för långsiktig samverkan prövas. Några exempel på komponenter i modellerna kan vara olika typer av avtal för kombinationsanställningar, former för lärares och förskollärares deltagande, handledning, kurser, arrangemang för datainsamling, verksamhetsförlagd utbildning och examensarbete.”

3.1.2 Intresseanmälan

Intresseanmälan lyfter fram möjligheten till satsningar på disputerade lärare i skolan, i analogi med sjukvården:

”En viktig faktor i den positiva utvecklingen inom hälso- och sjukvårdsområdet, har bland annat varit förekomsten av disputerade läkare. En annan viktig faktor har varit de disputerade läkarnas möjligheter att bedriva forskning i anslutning till yrkespraktiken. Denna forskning, s.k. klinisk forskning, har skett i samverkan med lärare och forskare vid de lärosäten som bedriver läkarutbildning.”

”I anslutning till ALF-avtal finns särskilda *kombinationsanställningar* vilka regleras i högskoleförordningen. Det finns skäl att sträva efter att sådana möjligheter skapas även inom skolområdet för forskning och utbildning.”

3.2 Strukturer som möjliggör långsiktig samverkan

En särskild utmaning för försöksverksamheten är att skapa levande och hållbara mötesplatser för lärare och forskare, och även i vidare mening för lokala och regionala aktörer från skolhuvudmän och lärosäten, som integrerade delar av arbetet skolans och lärosätenas verksamheter. Strukturer för samverkan lärare-forskare har inte sällan varit löst uppbyggda och känsliga för personella, ekonomiska och organisatoriska förändringar, bägge relativt vanliga inom utbildningsområdet, vilket ofta lett till omtag där det kan ta flera år att bygga upp en ny aktiv samverkansstruktur. En målsättning är därför att samverkansstrukturerna ska vara så långsiktigt hållbara att de inarbetas i den reguljära verksamheten för skolhuvudmän och lärosäten. Ett exempel på en sådan struktur (som dock inte fokuserar FoU) är VFU-samverkan, som trots organisatoriska förändringar länge varit en central del i den reguljära verksamheten.

För att möjliggöra att all verksamhet utgår från vetenskaplighet och att det finns en aktiv och hållbar verksamhetsutveckling är skolans styrning och ledning samt kommunikationen mellan huvudman, rektor och lärare viktiga aspekter. Eftersom skolans ledning har det övergripande ansvaret i form av att skapa förutsättningar och kvalitetssäkra verksamhetens innehåll är det viktigt att synliggöra såväl rektors egen roll och uppdrag som den betydelse de har för verksamhetens struktur och kultur i de insatser som görs för att stärka en praktisknära forskning.

3.2.1 Skapa mötesplatser och förutsättningar för samverkan

Syftet med strukturerna (mötesplatserna) för lärare och forskare på nationell, regional och lokal nivå är att

- främja långsiktigt arbete med FoU,
- stärka läraren i rollen som drivande aktör och samverkande kraft för yrkets kunskapsbildning,
- fungera som gemensamma arenor för en professionsstyrd skola och praktisknära forskning,
- skapa goda möten mellan forskare/lärare, läraryt utbildning och skolans huvudmän,
- verka för att lärare och forskare ges goda villkor för att samarbeta med FoU,
- ta fram och stödja framtagandet av avtal/avsiktsförklaringar på samtliga nivåer (nationell, regional och lokal) och definiera mål, identifiera behov och förutsättningar så att lärare och forskare kan samverka och bedriva FoU.

UMEÅ UNIVERSITET

3.2.2 Specificeringar och exempel på samverkande strukturer

Inom försöksverksamheten skapas strukturer som möjliggör och tryggar gränsöverskridande och professionsstyrt arbete med FoU, exempelvis genom att

- etablera gemensamma mötesplatser på nationell, regional och lokal nivå för att möjliggöra samverkan,
- skapa struktur och system och stärka professionens inflytande i yrkets kunskapsbildning (exempelvis gemensamma forskningskonferenser, säkra åtkomst till forskningslitteratur, kompetensutveckling, finansiering, systematiskt synliggöra och kommunicera beprövad erfarenhet),
- bygga nätverk/tjänster av FoU-specialister, med lokalt ansvar för FoU-frågor i skolan och i universitet/högskola,
- organisera regionala och lokala utbildningsvetenskapliga FoU-råd,
- samordna befintliga och nya aktörer på nationell nivå,
- samordna gemensamma aktioner för att öka finansieringen av FoU,
- fördela medel till FoU i samverkan.

3.2.3 Planering inför genomförande av aktiviteter

- Parterna samverkar i arbetet med att formulera konkreta skolnära FoU-aktiviteter på kommun- och skolnivå.
- På kommunal och skolnivå handlar arbetet om att utforma och fastslå lokala målsättningar, strategier, strukturer och konkreta aktiviteter där olika former för samverkan med lärosäten kring FoU prövas inom ramen för skolans verksamhet.
- På nationell nivå utformas ett stöd som möjliggör att de lokala utvecklingssträvandena kan genomföras som en del av försöksverksamheten.

3.3 Aktiviteter

Detta avsnitt beskriver de övergripande ramarna för de konkreta aktiviteter som försöksverksamheten kan finansiera. Det kan finnas lokal variation i samverkan i meningen att den genomförs på olika sätt. Den mer detaljerade specificeringen av aktiviteterna görs på lokal nivå i avtal mellan involverade skolhuvudmän och lärosäten. För att komma i fråga för ev. finansiering till försöksverksamhet krävs av samtliga föreslagna aktiviteter att det finns en tydlig lokal förankring och ambition, hos gruppen, individen, anställningsformen, utbildningsstatsningen eller i andra aktiviteter som föreslås och där arbete utförs som syftar till att skapa långsiktiga förutsättningar för samverkan. Aktiviteterna ska inte vara solitära, utan vara delar av sammanhangets strategi för att skapa förutsättningar för forskning- och utveckling i skolan/lärarytbildningen. Aktiviteterna ska utgå från såväl lokala strategier som gemensamma avsiktsförklaringar mellan berörd huvudman och lärosäte.

3.3.1 FoU-projekt

Här avses större FoU-projekt som genomförs av grupper av lärare och forskare. Försöksanslaget kan finansiera både lärare och forskare, men i normalfallet ska medfinansiering ske både från skolhuvudman och lärosäte. Projekten är normalt fleråriga, men det finns även möjlighet att finansiera mindre initieringsinitiativ. Vid Lärarhögskolan pågår sedan tidigare fem FoU-projekt med utbildningsvetenskapliga forskningsanslag på 3 mkr vardera plus skolhuvudmannens satsning på arbetstid för lärare och övriga resurser för verksamhetsutvecklingen. Processen fram till fördelning av medel har tagit ca ett år och innefattat dialog med intresserade skolhuvudmän i Västerbotten, Örnsköldsvik och Piteå. Projektens innehållsliga inriktning har initierats av

UMEÅ UNIVERSITET

skolhuvudmän. En möjlighet vore att inom försöksverksamheten satsa på ytterligare några liknande FoU-projekt, men att utvidga samverkansregionen till hela Norrland samt att utveckla en långsiktig infrastruktur för i) en mer välutvecklad process för initiering av FoU-projekten, ii) ett mer stabilt stöd till projektgruppen från universitet och skolhuvudmän under projektets genomförande, iii) en gemensam utvärderingsmodell och iv) en gemensam plan för hur lärdomar från projektet kan användas efter det enskilda projektets avslutande. Här följer några tentativa exempel på aktiviteter, men andra kan förstås bli aktuella för försöksverksamheten.

3.3.2 FoU-uppdrag

Här avses anslag eller uppdrag som sökes av enskilda individer. En möjlighet som framförs i intresseanmälan är att det riktas mot disputerade lärare som redan har anställning i skolan eller som anställs under uppdragsperioden. En annan möjlighet är anslag till lärare som bedriver aktiv verksamhetsutveckling och som samverkar med forskare. En tredje möjlighet är anslag till forskare anställda vid universitet som samverkar med skolor i FoU. Umeå universitet har senaste åren utlyst "3-delade uppdrag" där enskild individ har 1) ordinarie arbetsuppgifter hos sin arbetsgivare (skola eller universitet), 2) tillfälliga ordinarie arbetsuppgifter hos den andra parten och 3) anslag från skolhuvudman och universitet för FoU-uppdrag. Hittills har anslag till 8 sådana uppdrag tilldelats skollärare eller forskare. Trots stort intresse för denna typ av uppdrag har det varit en svårighet för uppdragstagaren att hitta ordinarie arbetsuppgifter (dvs. utöver det anslagsfinansierade FoU-uppdraget) hos motparten, varför söktrycket varit relativt lågt. Här skulle en mer utvecklad infrastruktur fr a kunna stödja identifiering och inrättande av sådana arbetsuppgifter, men även punkterna i-iv under FoU-projekt ovan.

3.3.3 Individuella forskningsanslag

Lärarhögskolan utlyser sedan 2009 årligen individuella anslag för utbildningsvetenskaplig forskning. 2017 fördelades 16 anslag om 600 tkr (+ overhead). Denna utlysning avgränsas inte till forskning som sker i samverkan med skolor, men är naturligtvis öppen för detta. Utlysningen riktas även till disputerade sökande anställda vid skolor i regionen, men har hittills inte haft någon sådan sökande. En justering som i viss mån underlättar för lärare anställda vid skolor föreslås införas 2018, att undervisningsmeriter vid skola ska medräknas på samma sätt som undervisningsmeriter vid lärarutbildningen. Lärarhögskolans forskningskommitté har även diskuterat möjligheten att koppla en del av denna utlysning till ULF-verksamheten, men har för närvarande inte något sådant förslag utan väljer att försöka prioritera det angränsande formatet FoU-uppdrag ovan.

3.3.4 Kombinationsanställningar

En särskilt lämplig form av individuella anslag kunde vara kombinationsanställningar (se ALF-avtalet) både hos skolhuvudman och lärosäte. Lärarhögskolan har tillsammans med Umeå kommun 2013 undersökt möjligheterna till kombinationsanställningar, men kom fram till att det hindrades av bl a pensionsregler och regler kring arbetsgivaransvar. Det vore värdefullt om ett nytt försök kunde göras, eftersom detta kunde stärka den önskvärda långsiktigheten i FoU-samverkan. Det rimligaste formatet verkar dock inte vara en kombinationsanställning i mening att man har två arbetsgivare, utan att man har en anställning hos ena parten (skola eller lärosäte) och arbetar med ett tidsbegränsat uppdrag hos den andre parten.

3.3.5 Vetenskaplig kompetensutveckling

Försöksverksamheten inriktas mot att skapa stabila strukturer för läraryrkets progression inom ramen för lärarutbildningen. Idag finns ingen tydlig struktur för lärare som efter några år i yrket vill fördjupa sig. Lärare som vill vidareutbilda sig, eller göra "karriär" inom sitt eget yrke, gör detta

många gånger som ett individuellt letande efter fortbildning. Steget till forskarutbildning är stort och liksom svårigheterna för huvudmannen att skapa specifika uppdrag och tjänster för de lärare som vill arbeta i skolan som både lärare och forskare. Med en tydlig och stegvis progression där vetenskaplig kompetensutveckling som tydligt länkas till lärarutbildningens och huvudmannens ansvar att skapa strukturer för såväl kvalificering som att forskning ska ingå i tjänsterna, skulle såväl magisterutbildade lärare som forskarutbildade lärare få tydligt uppdrag som främjar samverkan FoU i skolan.

Sedan 2010 utlyser Lärarhögskolan vartannat år ett 20-tal doktorandutrymmen, och inbjuder institutioner vid UmU och skolhuvudmän i regionen att halvfinansiera dessa. Från skolhuvudmän har inkommit relativt få ansökningar, men alla dessa har bifallits. Från 2018 inkluderas även möjlighet att finansiera kortare forskarutbildning (licentiand), vilket kan vara mer attraktivt för skolhuvudmän.

3.3.6 Specialistutbildning mot skolutveckling

Påbyggnadsutbildning för lärare med inriktning mot pedagogisk utveckling i skolan/förskolan. En symmetrisk ansats mellan forskning och utveckling innebär också kunskaperna om skolutveckling i praktiken behöver stärkas. Praktiskt utvecklingsarbete betraktas som en viktigt kompetens-grund för lärare och försöksverksamheten bör även inriktas mot att ta fram vetenskapligt grundad utbildning för lärare med inriktning mot utvecklingsarbete i skolan, för att förstå och hantera den komplexitet och motstridighet som uppstår i arbetet med att förändra och utveckla det pedagogiska arbetet i skolan. I dag lämnas detta till engagerade lärare utan den grund och stöd som en specialistutbildning kunde bidra med.

Magisterutbildningen Forskning och utveckling i skolan (60 hp) drivs av Piteå kommun tillsammans med lärarutbildningen vid Umeå universitet. Utbildningen syftar till att ge lärare kunskap om forskningens roll i skolan samt att lärare själva ska utveckla egna problemställningar och genomföra studier inom undervisning och lärande. Undervisningen bedrivs på 25 procents studietakt, det vill säga 7,5hp per termin, motsvarande ca tio timmar i veckan, för att möjliggöra att studierna kan kombineras med arbete. Utbildningen genomförs i distansform och kurserna genomförs i form av föreläsningar, seminarier, workshops, forskningscirkel samt individuella studieuppgifter.

3.3.7 Fler typer av aktiviteter?

Forskningscirkel, lesson studies, learning studies? Internationellt samarbete? Annat? Vilka goda exempel finns? Vilka oprövade goda förslag finns? Vad är lärare/skolor/skolhuvudmän mest intresserade av? Vad är forskare och lärarutbildare mest intresserade av?

3.3.8 Aktiviteter som inte ingår i försöksverksamheten

Försöksverksamhetens definition av praktisknära forskning medför att inte all utbildningsvetenskaplig forskning ingår (se avsnitt 2). Det medför även att inte alla typer av relaterade aktiviteter prioriteras i denna satsning, trots att de kan vara värdefulla. T ex forskning som enbart studerar existerande verksamhet, rena utredningar eller rena fortbildningar. Inte heller samverkan mellan forskare och lärare som innefattar antingen enbart forskning eller enbart verksamhetsutveckling ingår.

3.4 En metodologi för försöksverksamheten?

Vid mötet med deltagande lärosäten (se nedan) i Umeå 181218 restes frågan om det vore bra med en explicit metodologi (eller kanske flera) för försöksverksamheten. När det gäller design av försök inom utbildningsvetenskaplig forskning (som kan ses som en analogi till ULF-verksamheten) verkar finnas brister som kortfattat går ut på att man oftast har otydlig vetenskaplig och strukturell bas för design av försök medan man ofta har välutvecklade (kvalitativa och kvantitativa) metoder för att mäta utfall. Ett diskussionsunderlag har tagits fram i separat bilaga.

4 Verksamhetens relation till lärarutbildning

Det nämns inte i beslutet men läkarutbildning är en central del i ALF-avtalet och lärarutbildning är central i intresseanmälan.

4.1 Bakgrund, urval från diverse texter

4.1.1 Regeringens beslut

”Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i lärar- och förskollärarytbildningarna och i skolväsendet.”

”Genom en närmare koppling mellan lärarutbildningen och förskollärarytbildningen och skolans och förskolans verksamhet kan relevanta forskningsfrågor formuleras och forskningsresultaten få större spridning.”

4.1.2 Intresseanmälan

”ALF-skoleverksamheten, det vill säga det samarbete om praktisk forskning, utbildning av lärare och förskollärare samt utveckling av verksamheten i förskola och skola som föreslås omfattas av ALF-skolavtalet.”

”Skolhuvudmän som tecknar avtal om ALF-skoleforskning är skyldiga att ta emot studenter inom lärarprogrammen för vad som i avtalet benämns verksamhetsförlagd eller integrerad utbildning. Dessa studenter kan även knytas till pågående ALF-skoleprojekt och få möjlighet att skriva sina självständiga arbeten inom eller i anslutning till ALF-skoleprojekt.”

4.2 Aktiviteter

Denna del behöver utvecklas.

4.2.1 Examensarbeten

Det har länge funnits behov av och önskemål att anknypa examensarbeten närmare både skolans verksamhetsutveckling och lärosätenas utbildningsvetenskapliga forskning. Trots en stor enighet har det till stora delar dock varit svårt att genomföra detta så långt som man önskat. ULF-verksamheten skulle eventuellt kunna stödja att medverkande skolhuvudmän och lärosäten på ett tydligt sätt involverar examensarbeten i konkret angeläget utvecklingsarbete och i pågående praktisk forskningssamt främja detta genom att tillhandahålla relevanta samverkande strukturer.

4.2.2 Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

En möjlighet som diskuterats är att försöksverksamheten i vänder sig till skolor som har VFU-samarbete med lärosätet. Man kunde även tänka sig att anknyta mer explicit till VFU, t ex att studenterna får möta FoU-aktiviteter under sin VFU.

4.2.3 Andra delar och aspekter av lärarutbildningen?

5 Samverkan: former, krav och erbjudanden

Detta avsnitt behandlar former för samverkan inom försöksverksamheten, vad parterna erbjuds och vilka krav som ställs för medverkan.

5.1 Bakgrund, urval från diverse texter

5.1.1 Regeringens beslut

Skrivningarna om samverkan är relativt specifika, jämfört med andra delar av beslutet.

”De fyra ansvariga universiteterna ska bjuda in andra universitet och högskolor som är intresserade av och vill delta i försöksverksamheten. Varje universitet eller högskola knyts till ett av de fyra ansvariga universiteterna. Det är önskvärt att uppnå en geografisk spridning bland de deltagande universiteterna och högskolorna och att universitet och högskolor med skilda utbildningsutbud och erfarenhet av regional samverkan involveras i försöksverksamheten.

Försöksverksamheten ska utformas och genomföras i samverkan mellan ansvariga universitet, deltagande universitet och högskolor och skolhuvudmän. Varje universitet och högskola ska samverka med flera skolhuvudmän. Det ska finnas en variation bland skolhuvudmännen med avseende på t.ex. storlek, geografiskt läge, skolform och årskurser. Försöksverksamheten ska planeras och genomföras på ett sådant sätt att olika typer av modeller för långsiktig samverkan prövas i försöksverksamheten. Skolhuvudmännen deltar frivilligt i försöksverksamheten i enlighet med överenskommelser eller avtal med ett av de fyra ansvariga universiteterna.

Forskningen som bedrivs i samverkan mellan universitet, högskolor och skolhuvudmän ska vara verksamhetsrelevant och generera forskningsresultat av hög kvalitet. Lärare och forskollärare ska ges möjlighet att medverka i planering och genomförande av forskningen.”

5.1.2 Intresseanmälan

”ALF-skolavtalet kompletteras med lokala avtal mellan skolhuvudmän och lärosäten. Med skolhuvudmän avses huvudmän för förskola och skola med lektorer/disputerad personal samt verksamhetsförlagd lärarutbildning. Med lärosäten avses lärosäten med forskning och forskarutbildning samt lärarutbildningar. Med lärarutbildning avses samtliga lärarutbildningar som relaterar till det offentliga skolväsendet, såsom forskollärarytbildning, grundlärarytbildning, ämneslärarytbildning, yrkeslärarytbildning, och folkhögskollärarytbildning.”

De ”som föreslås omfattas av ALF-skolavtalet, leds dels av en nationell och partsammansatt *ALF-skolenämnd*, dels av lokala beslutsorgan som regleras i lokala avtal.”

”Berättigad att söka ALF-skolemedel är dels skolhuvudman med anställda i förskola och skola vilka har examen på forskarnivå, dels anställda vid lärosätet vilka har examen på forskarnivå. Vilka som därutöver är berättigade att få del av medel regleras i lokala avtal. Även andra kriterier kring t.ex. skolans forskningsmiljöer, vilken omfattning i tid som personal som medverkar i ALF-skoleprojekt ska ha, regleras i lokala avtal.”

5.2 Försöksverksamhetens erbjudanden och krav

Även här gäller den symmetriska/komplementära ansatsen som beskrivs ovan i meningen att aktiviteterna byggs upp och genomförs i samverkan där alla parter både lämnar substantiella bidrag och erhåller relevant utbyte. Försöksverksamheten har som en av målsättningarna att stärka både utvecklingskompetens och vetenskaplig kompetens vid både skolor och lärosäten.

Försöksverksamheten vid Umeå universitet kommer inte att ställa krav (som nämns i Intresseanmälan) på att vid medverkande skolor finns disputerade eller lektorer då dessa är mycket få, i synnerhet de som har utbildningsvetenskaplig forskningskompetens.

5.2.1 Gemensamt för skolhuvudman och lärosäte

- Försöksverksamheten rör skolverksamhetsutveckling, lärarutbildning och forskning som sker i samverkan mellan skolhuvudmän och lärosäten. Varje enskild satsning inom försöksverksamheten innefattar minst en skolhuvudman och minst ett lärosäte.
- De ingående satsningarna är symmetriska i meningen att de avser främja verksamheten för både för skola och lärosäte, samt att bägge parter avsätter substantiella personella och ekonomiska resurser. De är även symmetriska i meningen att utvecklingskompetens (dokumenterad erfarenhet av verksamhetsutveckling vid skola och lärarutbildning) värderas lika högt som forskningskompetens. Satsningarna är komplementära i meningen att parterna bidrar med delvis olika kompetens och resurser.
- Samverkan kan gärna ske genom att lärare och forskare utgår från både beprövad erfarenhet och forskning för att tillsammans designa, genomföra och utvärdera ny verksamhet, t ex innovativ undervisning, alternativa organisationsformer, etc.
- Parterna ska upprätta ett gemensamt avtal inklusive gemensam avsiktsförklaring som vägledning för samverkan.

5.2.2 Skolhuvudmannens roll

- Skolans huvudman har enligt skollagen huvudansvar för att skolan och lärare har förutsättningar att bedriva utbildning som vilar på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.
- De ingående satsningarna främjar skolverksamhetsutveckling.
- De ingående skolorna bedriver systematisk verksamhetsutveckling, och har gärna verksamhetsförlagd lärarutbildning.
- Skolhuvudmannen ger goda förutsättningar för lärare och andra involverade anställda att arbeta med verksamhetsutveckling. De medverkande ska ha hög kompetens med tydlig relevans för FoU.
- Försöksverksamheten är förankrad såväl hos skolhuvudman som hos skolledning vid den eller de skolor där den genomförs, som garanterar tillräcklig stabilitet och långsiktighet för att svara upp mot lärosätets satsningar och ingångna avtal.
- Huvudman ska ha en policy (eller motsvarande) gällande FoU-samverkan med lärosäten.

5.2.3 Lärosätets roll

- Lärosätet har ansvar för att genomföra grundutbildning (i det här fallet lärarutbildning), bedriva forskning (i det här fallet utbildningsvetenskaplig forskning) men också av särskild vikt för försöksverksamheten är det tredje uppdraget, det vill säga samverkan med det omgivande samhället.
- De ingående satsningarna främjar forskning och lärarutbildning.
- Lärosätet bedriver utbildningsvetenskaplig forskning och lärarutbildning av hög kvalitet.
- Lärosätet ger goda förutsättningar för lärarutbildare, forskare och andra involverade anställda att bedriva både forskning och samverkan. De medverkande ska ha hög kompetens med tydlig relevans för FoU.
- Försöksverksamheten är förankrad på berörd ledningsnivå vid lärosätet, som garanterar tillräcklig stabilitet och långsiktighet för att svara upp mot skolans satsningar och ingångna avtal.
- Lärosätet ska ha en policy (eller motsvarande) gällande FoU-samverkan med skolhuvudmän.

5.3 Identifiering av samverkanspartners (andra lärosäten och skolhuvudmän)

ULF-samordningsgruppen och de fyra ansvariga universitetens rektorer har inbjudit de lärosäten som bedriver lärarutbildning till en initial dialog om att medverka i försöksverksamheten.

Inbjudan utgick från den avsiktsförklaring som rektorerna vid respektive ansvarigt universitet undertecknat, med en kompletterande text som kortfattat beskrev övergripande vad försöksverksamheten syftar till och vad vi tänkt oss föreslå att det innebär för övriga lärosäten att vara med. Vi planerar för fyra separata dialoger, en vid vardera GU, KaU, UmU respektive UU. De inbjudna lärosätena fick i sitt svar ange förslag på vilken av de fyra dialogerna man vill delta i (vilket inte betyder att man binder upp sig för framtida samarbete med värdlärosätet).

Intresseanmälningar för att medverka har efter inbjudan inkommit från samtliga 22 (GU, KaU, UmU och UU ej medräknade) svenska lärosäten som har lärarutbildning. Intresseanmälningar för att samverka med UmU inkom från Luleå tekniska universitet (LTU), Mittuniversitetet (MiUn), Högskolan Dalarna (DU), Mälardalens högskola (MdU) och Örebro universitet (OrU). Dessa lärosäten är inbjudna till ett första dialogmöte 18/12 2017, där syftet i första hand är att presentera och diskutera försöksverksamhetens grundläggande principer.

Läraryhögskolan vid UmU har under hösten 2017 haft tre dialoger med kommunala skolhuvudmän i regionen (Västerbotten och Örnsköldsvik). Ytterligare möten med företrädare för kommunala skolhuvudmän i Västerbotten är inplanerade. Kontakt ska även tas med företrädare för friskolor.

6 Samverkansorganisation och avtal

6.1 Bakgrund, urval från diverse texter

6.1.1 Regeringens beslut

Samverkansorganisation nämns inte i beslutet.

6.1.2 Intresseanmälan

ALF-liknande avtal är en central komponent i intresseanmälan.

UMEÅ UNIVERSITET

6.1.3 ALF-avtalet

Vi kan från ALF-avtalet ta med oss att varje ansvarigt lärosäte bör inrätta ett ledningsorgan där universitetet och berörda huvudmän ingår på jämbördigt sätt. Men ULF-verksamheten handlar under försöksperioden 2017–2021 fr a om modeller för samverkan om praktisknära forskning, medan de regionala ledningsorganen inom ALF har ett betydligt vidare område att behandla än så.

6.2 Ansvariga universitet

Ansvariga universitet är enligt regeringens beslut GU, KaU, UmU och UU. Rektorerna vid respektive universitet har övergripande ansvar för försöksverksamheten.

6.2.1 Nationell samordningsgrupp

En *Nationell samordningsgrupp* har bildats enligt den avsiktsförklaring som undertecknats av rektorerna vid de fyra ansvariga universiteten:

”För övergripande samordning av försöksverksamheten och för löpande dialog med aktörer på nationell nivå bildas en samordningsgrupp bestående av företrädare för ansvariga universitet. Företrädarna har ledningsansvar för lärarutbildning vid respektive universitet. Samordningsgruppen rapporterar, genom varje universitets företrädare, till universitetsledningarna vid de ansvariga universiteten.”

Samordningsgruppen möts regelbundet för beredning av förslag, samordning, erfarenhetsutbyte och för dessutom dialog med nationella företrädare för relevanta organisationer. För närvarande representeras UmU i samordningsgruppen av bitr. rektor Lärarhögskolan och en forskningssamordnare som arbetar 50% med försöksverksamheten.

6.3 Deltagande lärosäten

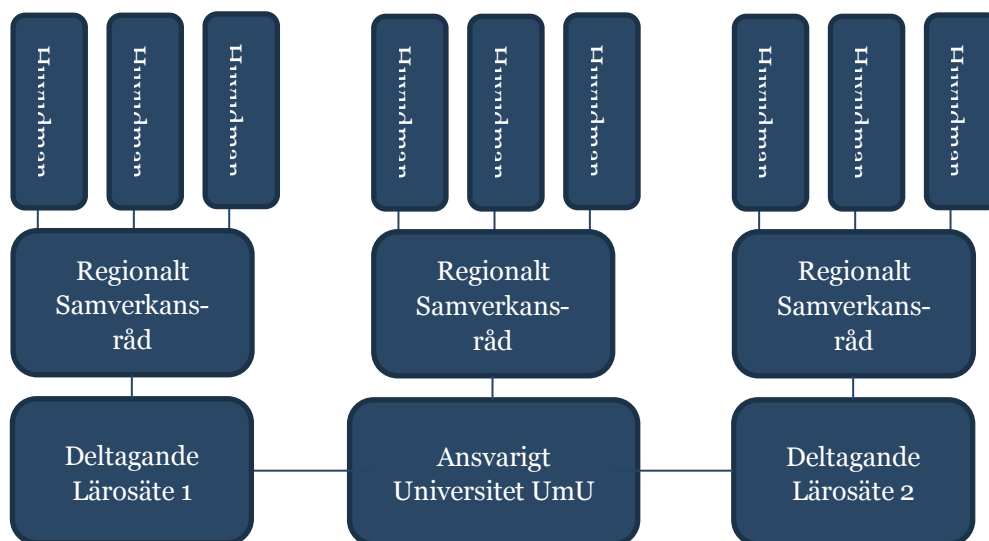
Vart och ett av de ansvariga universiteten GU, KaU, UmU och UU ska enligt regeringens beslut samverka med ett antal lärosäten, i beslutet kallade *Deltagande lärosäten*. För denna del av samverkan kan en lärosätsgemensam styrgrupp bildas (som inte innefattar representanter för skolhuvudmän), se de horisontella linjerna i figuren nedan.

6.4 Regionalt samverkansråd

Samverkansstrukturen kan vara olika utformad vid vart och ett av de fyra ansvariga universiteten. Den preliminära modellen för UmU:s ULF-verksamhet illustreras i figuren.

UMEÅ UNIVERSITET

Varje lärosäte (inklusive UmU) bildar tillsammans med företrädare för ett antal skolhuvudmän ett *Regionalt samverkansråd* (kan ha annan benämning). För UmU:s del föreslås det bestå av 14 representanter:

Regionalt samverkansråd	
Skolhuvudman	Lärarhögskolan
1 representant från Skellefteå kommun	1 rektor
1 representant från Umeå kommun	1 bitr rektor, grundutbildning
1 representant från Örnsköldsviks kommun	1 bitr rektor, forskning
1 representant från Lycksele kommun	1 lärarrepresentant som är expert inom grundutbildning
1 representant från inlandskommunerna	1 lärarrepresentant som är expert inom FoU
1 representant från kranskommunerna	1 studentrepresentant
1 representant från regionens friskolor	
1 representant från Region Västerbotten	

UmU:s regionala samverkansråd föreslås även att användas mer långsiktigt och inte bara för ULF-verksamheten utan även som samverkansstruktur för övergripande strategiska överväganden

UMEÅ UNIVERSITET

rörande större verksamheter/frågor som t ex VFU, fortbildning, kompetensförsörjning, rekrytering av studenter och lärare, kvalitetsarbete och övningsskolor. Samverkansrådet bör, åtminstone till att börja med, inte själv förfoga över och besluta om större ekonomiska och/eller personella resurser utan istället vara en rådgivande mötesplats. Under det samverkande rådet kan olika operativa grupper bildas: exempelvis för verksamhetsförlagd utbildning, övningsskoleprojektet, ULF-verksamheten osv.

Det regionala samverkansrådet utses av parternas beslutande ledningsorgan, och ska fungera för beredning, rådgivning och remisser, samt även kunna ta egna initiativ. Samverkansrådet föreslås tilldelas en mindre budget för att kunna genomföra undersökningar, utredningar, kartläggningar etc, men inte för att fördela till samverkansaktiviteter vilket görs via avtal mellan parterna dvs skolhuvudmän och lärosäten.

6.5 Avtal och avsiktsförklaringar

Här skiljs mellan å ena sidan *avtal och överenskommelser* som grundar rättsförhållande mellan respektive inom parter och å andra sidan *avsiktsförklaringar* vilken här ses som icke juridiskt bindande beskrivningar av parternas intentioner.

6.5.1 Överenskommelser UmU – Deltagande lärosäten

UmU undertecknar samverkansöverenskommelser med deltagande lärosäten. Dessa går längs horisontella linjer i figuren ovan.

6.5.2 Avsiktsförklaring Lärosäte – Regionalt samverkansråd - Skolhuvudman

Varje lärosäte (inklusive UmU) undertecknar tillsammans med det regionala samverkansrådet och medverkande skolhuvudmän en avsiktsförklaring. Denna går längs vertikala linjer i figuren ovan. Lärosätena (inklusive UmU) tecknar inom försöksverksamheten i första hand inte avsiktsförklaringar eller avtal med regionala samverkansråd eller skolhuvudmän utanför den egna regionen, även om undantag kan förekomma.

6.5.3 Avtal Lärosäte – Skolhuvudman

Varje lärosäte (inklusive UmU) undertecknar avtal direkt med de regionala skolhuvudmän som ingår i specifika ekonomiska och personella satsningar i form av aktiviteter (se ovan). Det regionala samverkansrådet ingår inte i teckning av avtal. Med skolhuvudman menas i detta sammanhang part som har rätt att teckna avtal på berörd nivå.

6.6 Ledningsorganisation vid UmU

Umeå universitets rektor har övergripande ansvar för den del av den nationella försöksverksamheten som finansieras av det anslag som via regeringsbeslutet tilldelas UmU. Lärarhögskolan har operativt ansvar, och bereder förslag i sin ordinarie organisation (ledningsgrupp, forskningskommitté, styrelse) där kansliet är förstärkt med en ULF-samordnare på 50%. Ledning av verksamheten samordnas vid ordinarie dialogmöten mellan universitetsledningen och Lärarhögskolans ledningsgrupp. En ULF-planeringsgrupp bestående av två forskningssamordnare och bitr rektor har bildats för de mer praktiska aspekterna av verksamhetens organisering.

7 Användning och fördelning av medel

7.1 Bakgrund, urval från diverse texter

7.1.1 Regeringens beslut

Processer för fördelning av medel anges inte i beslutet.

7.2 Intresseanmälan

”Den praktisknära forskningen, nedan benämnd ALF-skoleforskning, genomförs i *projektform*. Anslag erhålls i öppen *konkurrens* och efter *kvalitetsgranskning* med externa granskare, vilket regleras i lokala avtal.”

”ALF-skolmedel fördelas efter särskild *sakkunniggranskning*.”

7.3 Fördelning av medel

Fördelning av medel bör företrädesvis ske via utlysningar riktade till samverkanspartners. Som exempel har Läraryhögskolan vid UmU riktat utlysningar av forskningsmedel inom FoU-projekt och FoU-uppdrag till skolhuvudmän och forskare.

7.4 Medfinansiering

Regeringen har avsatt totalt 125 mkr som ska fördelas (inte nödvändigtvis jämnt) över fem år och på alla deltagande lärosäten. Dessa ska i sin tur ska samverka med minst en skolhuvudman vardera och varje samverkan kan innehålla flera aktiviteter. Därför är ambitionen att alla medverkande parter medfinansierar sitt deltagande i försöksverksamheten.

För UmU:s del kan det ske via Läraryhögskolans forskningsbudget. Exempel på tänkbar synkronisering är:

- Med hjälp av försöksanslaget skulle nästa omgång Samverkansprojekt (FoU-projekt) som är inplanerade att starta 2020 kunna tidigareläggas.
 - Med hjälp av de förstärkta samverkansstrukturer som försöksverksamheten siktar mot kunde en nystart av FoU-uppdragen (som haft lågt söktryck) kunna göras.
 - För anslagen till sökbar forskningstid kunde kriterierna ses över. LH har varje år inbjudit disputerade lärare i skolor att söka men få har hittills sökt. Vi vet inte varför det är fallet, men det kunde undersökas. En möjlighet kunde vara att låta undervisande skollärare räknas till samma kvotgrupp som de som undervisar vid lärarutbildningen.
 - Utlysningen av samfinansierade doktorander har lågt söktryck från skolhuvudmän. Det kunde kanske förbättras, via bättre samverkansstrukturer och/eller via höjt ekonomiskt stöd.
- Detta är dock än så länge bara några exempel för att illustrera vad som kan göras, innan beslut behöver alla förslag till aktiviteter beredas i de samverkansorgan som försöksverksamheten ska (vidare)utveckla.

7.5 Användning av medel

Ytterligare specificering av vad anslaget kan användas till och hur det ska fördelas beror på ställningstaganden kring aspekterna ovan, bl a avseende tänkbara aktiviteter.

8 Kommunikation

En kommunikationsplan kommer samordnas för hela försöksverksamheten nationellt, t ex en gemensam hemsida www.ulfavtal.se . UmU tar fram en lokal kompletterande kommunikationsplan, se www.lh.umu.se/forskning/ulf/ .

9 Tidsplan

Separat dokument.

10 Uppföljning/Utvärdering

10.1 Bakgrund, urval från diverse texter

10.1.1 Regeringens beslut

”Försöksverksamheten ska fortlöpande dokumenteras och utvärderas. Dokumentation och resultat av utvärderingar ska spridas. Uppdraget ska delredovisas till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) senast den 1 mars 2018 och därefter årligen senast samma datum till och med 2021. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2022.”

”Universiteten ska också ha regelbunden kontakt med utredningen Ökad samverkan kring praktisk forskning för stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet (dir. 2017:27) och kontinuerligt informera utredningen om hur försöksverksamheten utformas och genomförs. Kontakten ska pågå så länge som utredningsuppdraget pågår.

De ansvariga universiteten ska sinsemellan samordna försöksverksamheten, ha regelbunden kontakt, kommunikation och avstämning om hur försöksverksamheten fortlöper. Universiteten ansvarar också för att försöksverksamheten dokumenteras och utvärderas samt för att sprida dokumentation och resultat av utvärderingar så att resultaten kan överföras och användas av andra universitet, högskolor och skolhuvudmän som vill samverka kring praktisk forskning.”

10.2 Upphandling

Upphandling av utvärderingsuppdraget pågår.

10.3 Medverkandes bidrag

De fyra ansvariga universiteten ansvarar för utvärderingen. Alla medverkande parter ska tillhandahålla behövlig dokumentation samt i övrigt bidra till utvärderingen.

Programförklaring Regionala samverkansrådet

Denna programförklaring är styrande för det regionala samverkansrådets arbete och har arbetats fram i dialog mellan representanter för de ingående parterna som utgörs av a) förskolans- och skolans huvudmän i AC-län samt Örnsköldsvik, Region Västerbotten (fortsättningsvis *huvudmannen*) och b) Lärarhögskolan vid Umeå Universitet (fortsättningsvis *lärosätet*).

Bakgrund

De senaste 15 åren har en rad olika samverkansformer mellan parterna prövats. Erfarenheter av dessa visar att önskvärda stabilitet och långsiktighet har varit en svår utmaning att få till stånd. Trots vilja och goda intentioner har olika omständigheter som omorganisationer, personbundenhet eller andra förändringar inom parternas olika organisationer bidragit till att uppbyggda strukturer har raserats. Bristen på strukturer har inneburit att parternas tvingats lösa samverkansfrågor var för sig i tillfälligt sammansatta arbetsgrupper, exempelvis vid översynen av VFU och planering av den så kallade kunskapsveckan vecka 44. Samtidigt har statliga satsningar på försöksverksamhet med övningsskolor (ref) och praktiktäna forskning (20170316) skapat ett ökat behov av att hitta mer hållbara och långsiktiga strukturer för samverkan.

Parterna har tillsammans (20171127) och var för sig (Lärarhögskolans styrelse 20171205, Skolchefsmötet 20171116) tagit inriktningsbeslut eller uttalat sitt stöd för att skapa en "fungerade mötesplats" som ger ökade möjligheter för parterna att verka tillsammans. Allt fler och komplexa frågor, exempelvis skollagens krav att utbildnings ska vila på vetenskaplig grund, förutsätter samverkan mellan huvudman och lärosäten. I arbetet med att utforma en ny samverkande funktion har erfarenheter av tidigare samverkansformer bidragit med viktiga insikter och inspiration som ligger till grund för denna programförklaring. Som exempel kan nämnas RUC, FoU-råd och det arbete som bedrivits inom ramen för försöksverksamhet med övningsskolor, men också mer tillfälliga samverkanskonstellationer, som anger utgångspunkter för det regionala samverkans rådets övergripande *syfte, mål, syn på samverkan, funktion och mandat, verksamhetsinriktning*, antal ledamöter och principer för representantskap.

Syfte

Det övergripande syftet med samverkansrådet är att stärka dialogen och parternas förutsättningar att samverkande bidra till förskolans, skolans och lärarutbildningens utveckling i regionen samt främja samverkan och utbyte i partsgemensamma frågor. Rådets arbete ska styras av en ömsesidig vilja att bidra till uppfyllandet av detta syfte.

Mål

Främja parternas (huvudmännens och lärosätenas) strävan att utveckla för-, grund- och gymnasieskolan och lärarutbildning i enlighet med gällande styrdokument.

Syn på samverkan

Arbetet i rådet ska utgå från en symmetrisk och komplementär ansats, som innebär att samverkan ska utgå från principer om likvärdighet och att parternas olika behov, frågor, kompetenser och engagemang ska beaktas. Arbetet i rådet ska präglas av ömsesidig respekt, förtroende och tillit, där

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr

utbyte av olika perspektiv, erfarenheter och kunskaper tillför värden och främjar bägge parter strävan att tillsammans bidra till såväl förskolans, skolans och lärarutbildningens utveckling.

Funktion och mandat

Rådets primära funktion är att vara en samverkande funktion, en mellanarena för parterna på regional nivå. Rådet har mandat att initiera och verka som rådgivande organ i de av parterna identifierade och överenskomna samverkansfrågor som kräver övergripande strategiska beslut i parternas respektive beslutsfattande organ. Samverkansrådet ska inte upprätta avtal som reglerar samverkan, detta görs direkt mellan de olika huvudmännen och lärosätet. För att upprätthålla långsiktighet och stabilitet i samverkan är avsikten att rådet involveras i alla större frågor som rör samverkan mellan förskola/skola och lärarutbildning. Rådet ska med fördel samverka med motsvarande samverkansråd, skolhuvudmän och lärosäten i andra regioner. Rådet inrättas formellt genom att medverkande parter undertecknar programförklaring.

Mötesplanering

Agendan för rådets möten fastställs gemensamt av parterna. Alla parter har likvärdig rätt att föreslå möten och ärenden till mötena. En planeringsgrupp bestående av 2-3 ledamöter utses av rådet och ansvarar för och genomför den praktiska mötesplaneringen inklusive utskick av kallelse, dagordning och protokoll. Ordförandeskapet växlar årligen mellan huvudmannaföreträdare och lärosätesföreträdare.

Verksamhetsinriktning

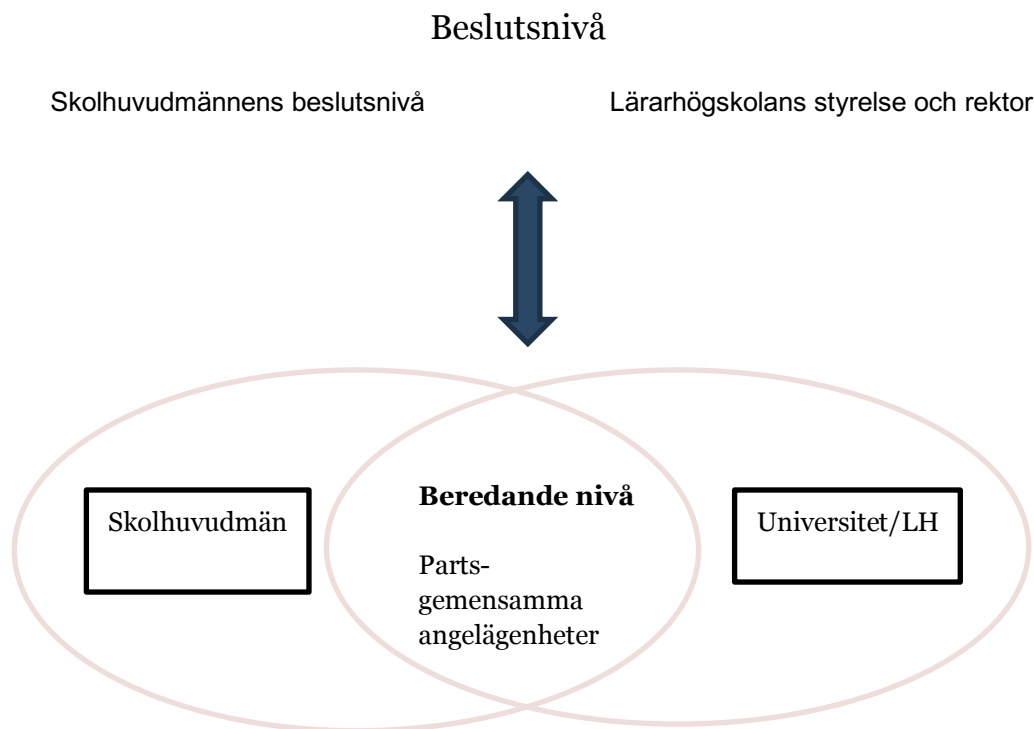
Rådets arbete ska ha sin utgångspunkt i såväl skolhuvudmännens konkreta behov av verksamhetsutveckling baserat på, bland annat, vetenskaplig grund, som lärosätenas behov av att bedriva lärarutbildning och forskning av hög kvalitet och relevans för utbildningssystemet. Rådet ska arbeta med alla frågor av övergripande karaktär och som berör samverkan mellan parterna. Över tid kan samverkansområdena skifta, men följande områden har identifierats vid rådets bildande:

- Verksamhetsförlagd utbildning,
- Övningsskolor,
- Kompetens- och lärarförsörjning,
- Kompetensutveckling och fortbildning inklusive forskarutbildningsnivå,
- Forskning och utveckling, praktisknära forskning
- Återkoppling och informationsutbyte kring relevant uppföljnings- och kvalitetsarbete i respektive verksamhet.

Samverkansrådet ska ha en samlande paraplyfunktion. För de olika verksamhetsområdena kan bildas specifika och operativa grupper som planerar, organiserar och iscensätter aktiviteter som syftar till att driva utveckling inom respektive samverkansområden. Exempelvis kan parterna bilda en operativ grupp för verksamhetsförlagd utbildning, en annan för övningsskoleprojektet osv.

Organisation

Figur 1: Schematisk bild över samverkansorganisation huvudman och lärosäte

Ledamöter och dess representantskap

Det regionala samverkansrådet består av ledamöter från skolhuvudman, Region Västerbotten, Lärarhögskolan Umeå Universitet, Institutioner Umeå Universitet samt studentrepresentant, enligt följande:

Skolhuvudman

- 1 representant från skolhuvudman i Umeå kommun
- 1 representant från skolhuvudman i Skellefteå kommun
- 1 representant från skolhuvudman i Lycksele kommun
- 1 representant från skolhuvudman i Örnsköldsvik
- 1 representant från R 8
- 1 representant från kranskommunerna (Robertsfors, Vindeln, Vännäs, Nordmaling, Bjurholm)
- 1 representant från regionens friskolor
- 1 representant Region Västerbotten

Lärosätet, Umeå Universitet

- 1 rektor
- 2 biträdande rektorer
- 1 institutions-/lärarrepresentant grundutbildning
- 1 institutions-/lärarrepresentant forskning
- 1 studentrepresentant

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr

För att rådet ska kunna arbeta effektivt har antal ledamöter begränsats till relativt få, men parterna kan adjungera deltagare vid behov.

Ledamöterna i samverkansrådet företräder sin organisation och ansvarar för att hitta former för att involvera olika aktörer i organisationen i de samverkande frågor som rådet behandlar.

Ledamöterna ska verka för rådets gemensamma intressen. Som ledamot i rådet har man ansvar för att fungera som länk mellan rådet och de operativa grupperna. Det är här ledamoten kan verka strategiskt i ett sammanhang för att involvera fler, skapa delaktighet och spridning.

Dnr

Underlag för huvudmans behovsinventering, ULF försöksverksamhet

Under 2017 – 2021 kommer en försöksverksamhet med fokus på praktknära forskning inom samtliga skolformer pågå runt om i Sverige. Syftet med försöksverksamheten, som kommit att kallas Utbildning, Forskning och Lärande, (ULF) försöksverksamhet, är att utveckla och pröva olika *modeller för samverkan* mellan förskolans-skolans huvudmän och lärosäten kring praktknära forskning och skolverksamhets-utveckling (FoU). Försöksverksamheten ska bidra till en stärkt vetenskaplig grund i skolväsendet och i lärar- och förskollärarytbildningarna. Kort och gott, handlar försöksverksamheten att skapa en infrastruktur som främjar samverkan kring praktknära FoU.

Umeå universitet är ett av fyra universitet som har fått i uppdrag av regeringen att planera och genomföra ULF försöksverksamhet i nära samarbete med skolans/förskolans huvudmän och övriga lärosäten. En oerhört viktig del att ta vara på i det kommande arbetet är skolhuvudmännens erfarenheter av och tankar om framgångsfaktorer kring FoU. I och med inrättandet av ett regionalt samverkansråd, en samverkande arena för skolans huvudmän och lärarutbildningen, Umeå universitet, har ett viktigt första steg tagits för att förverkliga försöksverksamhetens intentioner. Vid rådets första sammanträde den 29.1 2018, startade processen dels genom en genomgång av Lärarhögskolans ULF plan och dels genom att huvudmännens ledamöter har ansvar för att föra upp frågan om ULF försöksverksamhet på agendan och att i dialog med övriga skol/förvaltningschefer synliggöra huvudmannens erfarenheter, styrkor, utmaningar och behov av stöd.

För att underlätta ledamöternas arbete har Lärarhögskolan, UmU tagit fram frågor som kan fungera som ett stöd. Vi vill betona att försöksverksamheten är i sitt uppstartsskede och att det finns stora möjligheter att lämna synpunkter och förslag på såväl strukturer som samverkan, konkreta aktiviteter och arenor som behövs för att starta det gemensamma arbetet med att identifiera lärares och skolledares kunskaps- och utvecklings-behov. Frågorna kan förhoppningsvis användas som stöd för ledamöterna över längre tid och svaren kan då kanske utvecklas efter hand. I detta skede ser vi det dock som mer värdefullt att få in era första reflektioner relativt snart (helst senast xx), än att alla frågor är utförligt utredda.

Kommenterad [Office1]: Vilket stoppdatum?

Dnr

Frågor

Frågorna utgår från ULF försöksverksamhetens syfte och två sammanhållna huvudspår, nämligen att:

1. Skapa samverkande strukturer och
2. Bedriva praktiktäna FoU som utgår från skolans/lärares behov.

Förankring och legitimitet

Beskriv och reflektera kring a. hur det ser ut idag och b. ett önskat framtida läge.

1. Vilka möjligheter ser du som huvudman/skolchef att samverka mellan huvudman och lärarutbildning kring FoU kan bidra till för din organisation?
2. Hur hanteras frågan om samverkan och FoU hos er idag?
3. Finns lokal strategi/målsättningar kring FoU/vetenskaplig grund hos huvudmannen? Beskriv i så fall kort de strategiska målsättningar, behov och utmaningar som strategin syftar till att hantera.

Strukturer

Skapa en sammanfattande bild över hur samverkan mellan huvudmannen och universitet sker idag.

4. Hur sker samverkan mellan forskare och lärare, huvudman och akademi ut idag?
5. Vilka ytterligare förutsättningar och strukturer behövs för att samverkan kring praktiktäna forskning ska komma till stånd?

Beskriv läget hos er gällande lärares och skolledares tillgång till stödjande strukturer i arbete med praktiktäna forskning.

6. Hur ser stödet ut idag?
7. Vad anser ni skulle behövas ytterligare för att hantera uppdraget kring praktiktäna forskning i skolan?

Aktiviteter

Beskriv vilka aktiviteter som bedrivs/ behöver komma till stånd för att kunna bedriva praktiktäna forskning.

8. Vilka aktiviteter vill ni samverka kring? Vilka behov finns?
 - a. Vad skulle ni konkret vilja göra? Dvs hur, med vilken form av aktiviteter vill ni samverka? T ex FoU-projekt, undervisningsförsök, FoU-uppdrag, kombinationsanställningar, kompetensutveckling,

Dnr

forskarutbildning, behovsinventeringar, lärar-forskarutbyten, eller annat? I detta skede handlar det i första hand om att samla in tänkbara förslag att arbeta vidare med, inte att definitivt besluta vad som ska göras.

- b. Huvudmannens, lärares och skolledares behov av utbildning- och kompetensutveckling?
- c. Hur säkras tillgång till vetenskaplig kompetens?
- d. Vad behövs för att få till stånd FoU i skolan, med forskare och lärare?

Kunskaps- och utvecklingsbehov – FoU i samverkan

9. Vilka frågor och områden har ni behov att veta mer om? Vilka kunskaper behövs?
10. Vad i skolverksamheten behöver utvecklas och inom vilka områden? Vilka problem behöver lösas? Vilken utvecklingspotential behöver utnyttjas?

UMEÅ UNIVERSITET

Plan för försöksverksamhet Utbildning Forskning Lärande (ULF-verksamhet)

Inledning

Lärrarhögskolan vid Umeå Universitet har enligt överenskommelse vid mötet den 18.12 2017 tagit fram ett förslag till mall för ert fortsatta arbete med att formulera en plan för lärosätets deltagande i regeringens satsning på försöksverksamhet med praktiktäna forskning. Som stöd i arbetet med att utforma en lokal ULF-plan för lärosätet bilägger vi Umeå Universitets ULF-plan. Den beskriver uppdraget och de ställningstaganden som ska styra inriktningen på ULF-verksamheten, nämligen att ULF försöksverksamhet handlar om att:

- stärka samverkan mellan skola och högskola i form av långsiktiga och funktionella strukturer för att initiera, genomföra och i övrigt främja praktiktäna forskning och verksamhetsutveckling, låta skolans behov vara en del av vägledningen för forskningens specifika inriktningar och aktiviteter, utveckla tillämpningsinriktad utbildningsvetenskaplig forskning, relatera verksamhetsutveckling till såväl beprövad erfarenhet som forskning, stärka lärarutbildningen via studenternas medverkan i såväl skolans verksamhetsutveckling som i praktiktäna forskning.

Betrakta Umeås ULF-plan som ett dokument för stöd i arbetet med att beskriva vad ni utifrån ert nuläge behöver utveckla och stärka för att skapa eller stärka infrastrukturen för samverkan samt de ställningstaganden som görs för att uppnå detta. Planen ska ses som ett öppet dokument som kan revideras och kompletteras. Följande föreslås finnas med i er plan:

Försöksverksamhetens organisation och deltagare

Lärosätets namn:

Beskriv vilka funktioner som är beslutsansvariga och operativt ansvariga för lärosätets medverkan i försöksverksamheten, samt övrig information som beskriver hur försöksverksamheten integreras i organisationen.

Inledning/Bakgrund

Kort beskrivning av ert nuläge. Beskriv hur ni hitintills har arbetat med att skapa strukturer för samverkan och tillsammans med skolans huvudmän. Vilka är era styrkor? Vad anser ni behöver stärkas och ytterligare utvecklas? Vilka utmaningar och svårigheter har ni stött på? Hur tänker ni att ULF-försöksverksamheten kan bidra till att hantera dessa? Redogör för era utmaningar och sammanhang där eventuella problem har uppstått samt referera till tidigare och pågående relevanta projekt/verksamheter som bedrivits tillsammans med huvudman och som ni uppfattar som värdefulla i ert ULF-arbete. Inledningen ska även motivera varför er ULF-försöksverksamhet behövs och varför ni väljer att delta i försöksverksamheten lokalt, tillsammans med Umeå universitet och nationellt.

UMEÅ UNIVERSITET

Syfte och mål

Beskriv kortfattat syfte och målsättningar för er ULF-plan. Vad vill/behöver göras och vad är det ni vill få ut av försöksverksamheten?

Genomförande – samverkande strukturer och aktiviteter för praktiktäna forskning

I UmU:s-plan beskrivs vad som avses med begreppen samverkande strukturer och aktiviteter: "ULF-verksamheten ska i första hand utveckla och studera *samverkande strukturer*, dvs miljöer som kan främja FoU och som byggs i samverkan mellan de ingående parterna (skolhuvudmän och lärosäten). Strukturernas funktion, effektivitet och långsiktiga hållbarhet studeras genom deras initierande och genomförande av konkreta *aktiviteter*."

Beskriv så detaljerat som möjligt vad ni planerar att göra och hur ni tänker gå tillväga i arbetet med att utveckla/förstärka befintliga eller skapa nya samverkande strukturer. Särskilt viktigt att ni beskriver hur ni tänker er att bjuda in och skapa delaktighet med huvudmän, lärarutbildande institutioner vid det egna lärosätet samt hur ni tänker er samverka med Umeå universitet.

Beskriv med stöd av rubrikerna "Samverkande strukturer" och "Aktiviteter" så konkret och detaljerat som möjligt vad ni avser (det kan även innefatta tentativa preliminära planer) att genomföra inom ramen för försöksverksamheten. Beskriv även hur försöksverksamheten kan anknytas till lärarutbildningen.

Relation till UmU:s plan

Beskriv här om det är några delar av UmU:s plan (som även den är ett levande dokument under utveckling) som ni ser som oklara, problematiska eller som av andra skäl behöver revideras/utvecklas för att bli mer samstämmig med ert deltagande i försöksverksamheten.

Utvärdering

Utvärderingen av försöksverksamheten kommer att samordnas mellan UmU och deltagande lärosäten. Under denna rubrik kan ni ange om ni har några reflektioner kring hur detta kan ske.

Budget

Gör en budget som visar:

- lärosätets egen ekonomiska insats för att genomföra ULF-försöksverksamhet och
- planerad användning av ansökta medel från ULF-medel.

Tids- och aktivitetsplan

Gör en preliminär tids- och aktivitetsplan för försöksverksamheten.

Kommunikation

Upprätta en kommunikationsplan för försöksverksamheten som visar hur ni planerar att kommunicera försöksverksamheten utåt och inåt i den egna organisationen samt mellan lärosätet och berörda huvudmän.